

РЕЦЕНЗІЯ НА РУКОПИС МОНОГРАФІЇ С. Д. ГРИНЬКО «ДЕЛІКТНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ РИМСЬКОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА: ПОНЯТТЯ, СИСТЕМА, РЕЦЕПЦІЯ»

В той час, коли інші інститути цивільного права встановлюють правові форми для виникнення нормальних правових відносин, інститут деліктних зобов'язань є правовим оформленням реакції суспільства на процеси патологічні - порушення існуючої правової системи. Незважаючи на протиправність дій або бездіяльності, що спричиняють виникнення деліктних зобов'язань, вони призначені для виконання правомірної цілі - охорони майнових та особистих немайнових прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, держави та інших суб'єктів цивільного права.

За своєю формою деліктні зобов'язання становлять правовідношення, відповідно суб'єкт деліктного зобов'язання повинен бути суб'єктом відповідного цивільного правовідношення. Для визнання фізичної особи суб'єктом деліктного правовідношення не завжди достатньо її правоздатності, так як для покладення на фізичну особу обов'язку відповідати за завдану шкоду вимагається її деліктоздатність.

Деліктні зобов'язання завдячують своїм походженням римському приватному праву, де вважалися найпершими зобов'язаннями з часу їх виникнення. Саме ідеї римських юристів були взяті за основу при розробленні сучасної концепції деліктоздатності фізичної особи.

Проблема деліктоздатності фізичної особи була предметом спеціального дослідження за радянських часів у працях М. М. Агаркова, К. А. Флейшиць, О. С. Іоффе, Ю. П. Калмикова, В. О. Тархова, Х. І. Шварца та інших науковців. В Україні здійснювали розвідки окремих аспектів деліктоздатності фізичної особи, зокрема малолітніх, неповнолітніх осіб, Я. М. Шевченко, Д. В. Боброва, Є. О. Харитонов, Ж. Л. Чорна, С. Я. Ременяк та інші. Однак вплив ідей римських юристів на формування деліктоздатності фізичної особи ними не досліджувався. Не було предметом вивчення це питання й у працях, присвячених рецепції римського приватного права. Вищезазначене й зумовило

вибір даної теми метою самостійного наукового дослідження.

У першому розділі монографії автор намагається вирішити теоретичні та прикладні проблеми, пов'язані з поняттям рецепції римського приватного права, видами рецепції, а також її типами. Практичне значення отриманих результатів роботи визначається пропозиціями до удосконалення цивільного законодавства у частині регулювання інституту деліктних зобов'язань.

Аналізуючи основний зміст монографії, можна стверджувати, що у роботі, здійснюючи порівняльно-правовий аналіз, було виявлено розбіжності у вимогах до суб'єктного складу деліктних зобов'язань, умовах виникнення приватних деліктів, зокрема способах відшкодування шкоди, видах шкоди, формах вираження протиправності, тощо.

Особливий інтерес викликають положення роботи щодо визначення вини, оскільки автором викладено її власне бачення як вольового ставлення особи до своєї протиправної поведінки та її шкідливих наслідків.

Обґрунтованими є визначення деліктних зобов'язань як правовідносин, що виникають внаслідок заподіяння шкоди винними неправомірними діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також майну фізичної або юридичної особи, що не становили порушення зобов'язання, що існувало між її заподіювачем і потерпілим, в силу якого заподіювач шкоди зобов'язаний її відшкодувати, а потерпілий має право на відшкодування завданої йому шкоди в повному обсязі.

На підтримку також заслуговують пропозиції щодо вирішення проблеми причинно-наслідкового зв'язку якумови виникнення деліктних зобов'язань.

Всі висновки автором зроблено на підставі аналізу чинного цивільного законодавства України, на момент проведення дослідження, та європейських країн, а також цивільного законодавства Квебеку.

Науковий інтерес викликають запропоновані автором зміни до чинного законодавства України, однак із деякими рецензент не погоджується, зокрема це стосується зниження віку неделіктоздатності до 7 років, відмову від встановлення віку деліктоздатності.

Наявність спірних питань не впливає на загальну позитивну оцінку реалізованої автором наукової роботи, її науковості та практичної значущості отриманих результатів. Окремі з цих тверджень можуть стати предметом дискусії не тільки науковців, але й практичних працівників або послужити підґрунтям для подальших наукових розвідок.

Виходячи з наведеного, формується висновок, що представлена монографія є завершеною самостійною науковою працею, в якій отримано нові науково-обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукову задачу, яка має істотне значення для римського приватного права та цивільного права України, зокрема, — удосконалення інституту деліктних зобов'язань, на основі чого визначаються напрямки удосконалення чинного законодавства і правозастосовної практики.

Професор кафедри цивільного права і процесу
Харківського національного університету
внутрішніх справ, доктор юридичних наук

Є. О. Мічурін

